

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 5 (1416) 30 СТУДЗЕНЯ 2019 г.

Рада ТБМ падтрымала ініцыятыву палітычных партый і грамадскіх арганізацый па абвяшчэнні 2019 года Годам беларускай мовы

27 студзеня адбылося планавае паседжанне Рады ТБМ.

Рада заслушала спраўядзачу Старшыні ТБМ Алены Анісім, абмеркавала і прыняла План дзеянасці арганізаціі на 2019 год, прыняла рашэнні па ўдзеле ў палітычных і грамадскіх кампаніях 2019 года. Рада заслушала паведамленне Алега Трусаўца пра сітуацыю з універсітэтам імя Ніла Гілевіча і шэраг інфармацый з месцаў пра дзеянасць арганізаціі і суполак ТБМ.

У ходзе разгляду Плану дзеянасці асаблівая ўвага была звернута на напісанне XI Агульнанацыйяльной дыктойкі. Папярэдне былі названы тэмы: 1. Тэкст з "Мужыцкай праўды" К. Каліноўскага; 2. Тэкст У. Арлова "Незалежнасць - гэта..."; 3. Верш У. Караткевіча "Беларуская песня". Тэксты будуть надрукаваны ў "Наšым слове". Арганізацыі на месцах вольныя брацьі свае актуальныя тэксты. Там, дзе дыктойкі будуть праводзіць уладная струк-

туры, будуть брацца таксама свае тэксты. Але арганізацыі ТБМ мусяць прыкладці максімум намаганняў, каб дыктоўка прайшла найбольш масава.

Пры разглядзе Плану асаблівая ўвага была звернута на тое, што сёлета спаўніцца 30 гадоў з моманту заснавання ТБМ. У План уключана падрыхтоўка і выданне "Летапісу ТБМ" за апошнія пяць гадоў, адказы С. Суднік.

Не забылі ў Плане і пра 75-годзе вызвалення Беларусі ў 1944 годзе.

Пры разглядзе ініцыятывы Партыі БНФ і іншых грамадскіх ды палітычных арганізацій па абвяшчэнні 2019 года Годам беларускай мовы пастанавілі:

1. Падтрымач ініцыятыву палітычных і грамадскіх арганізацій па абвяшчэнні 2019 года Годам беларускай мовы".

Наши кар.

Узнагарода НДА ўзняла прэстыж Універсітэта імя Ніла Гілевіча

На чарговай Радзе ТБМ імя Ф. Скарыны 27 студзеня кандыдат гісторычных навук Алег Анатольевіч Трусаў, які выконвае абавязкі рэктара Універсітэта імя Ніла Гілевіча, распавёў пра дзеянасць, якую вядзе ТБМ па фарміраванні новай навучальнай установы.

- Пры Таварыстве беларускай мовы зараз дзеяньчыць курсы, на якіх займаюцца 75 наведальнікаў. Гісторыя Беларусі, хімія, фізіка, матэматыка, польская, англійская і нямецкая мовы вывучаюцца праз беларускую мову. Аплата за курсы размяркоўваецца на аренду памяшкання і аплату 15 выкладчыкаў, якія ёсць ў штате. З сакавіка мы набіраем вучняў 10-11 класаў для падрыхтоўкі да здачы ЦТ. На курсы могуць прыязджаяць навучэнцы не толькі з Менска, але і з ваколіц.

Ідзе актыўная праца з мэтай набыцця ліцэнзіі, але для гэтага трэба падрыхтаваць персанальную праграму па 6 накірунках навучання, якія мы будзем пропаноўваць студэнтам. Трэба зрабіць падрабязныя навучальныя планы, прадаставіць спісы выкладчыкаў. Каб атрымаць ліцэнзію, трэба прадаставіць у Міністэрства адукацыі і іншыя структуры больш чым 30 папер. Кожны тыдзень мы праводзім рэкгараф і рухаем справу. Калі паспее атрымаць ліцэнзію ў гэтым годзе, то пачнем набіраць студэнтаў з вера-

сня, калі не - то ў наступным годзе. 70 адсоткаў выкладчыкаў павінны быць уладкаваны па працоўных кніжках. Але працаўцаў ва ўніверсітэце ахвотна пагаджаюцца кандыдаты і дактары навук сталага веку, якіх вельмі шмат.

Галоўнае, што Універсітэт ёсць, курсы працујуць, - падкрэсліў Алег Трусаў. - Калі мы ездзілі па Беларусі, то пераканаліся, што цікавасць да Універсітэта вялізарная. Нядаўна, калі мы былі ў Барысаве, мясцовая грамадскасць задавала шмат пытанняў наконт Універсітэта. Ахвочыя вучыцы ёсць. Прыватны Універсітэт дае нашмат больш, чым дзяржава.

У прыватным універсітэце не трэба ствараць камсамол і браць на прашу ідэолагі, ёсць свае пэрэвагі. Такіх універсітэтаў у нас у краіне 10, і яны здольныя зарабляць гроши. Самае цяжкае - атрымаць ліцэнзію. Дзяржава, хаця не

дае ні капейкі, але зацікаўлена, бо ў бюджет пойдуць гроши. Навучанне будзе ісці па накірунках: бізнес і камп'ютарная тэхналогія, ахова культурнай спадчыны і турызм, літаратурны і мастацкі пераклад, культурапалігія, германістыка, украіназнаўства, паланістыка. На кожны накірунак мы хочам браць па 60 студэнтаў.

Нядаўна хакеры ўзламалі ўніверсітэцкі сайт, што сведчыць пра неабязкавасць да яго. Зараз яго праца аднаўляеца. Мы адкрылі рахункі Універсітэта ў беларускіх і рускіх рублях, у ёура і долярах. Нядаўна ў ад Асамблеі недзяржайных арганізацій наш Універсітэт атрымаў узнагароду ў намінацыі "Новая ініцыятыва". Гэта ўзняла наш прэстыж ва ўсім свеце, бо ў конкурсе ўдзельнічала 57 намінантай, а ў журы было 112 грамадскіх лідараў.

Эла Дзеінская,
фота аўтара.

Прыватная установа адукацыі "Універсітэт імя Ніла Гілевіча"
аб'яўляе набор вучняў 10-11 класаў на курсы па праграме падрыхтоўкі да
цэнтралізаванага тэставання па предметах:
беларуская мова, англійская мова, нямецкая мова, польская мова, фізіка,
матэматыка, хімія, гісторыя Беларусі.
Заняткі праводзяцца на працягу 3 месяцаў, два разы на тыдзень па 90 хвілін.
Пачагац работы курсаў з сакавіка 2019 года па меры фармавання групаў.
Аплата за курс па адным прадмете складае 150 рублёў за 36 гадзін.
Па пытаннях залічэння на курсы звязтваца па тэл. 8-029-6283359, сп. Эліна.

ISSN 2073-7033

9 772 073 703003 >

31 студзеня 2019 г. знакамітаму гісторыку Анатолю Грыцкевічу споўнілася 90 гадоў. Шкада, што ён не дажыў да гэтага юбілею. Але памяць пра яго жыве і да гэтага часу.

Я пазнаёміся з Анатолем Пятровічам яшчэ ў 80-я гады мінулага стагоддзя праз яго малодшага брата Валянціна, таксама вядомага беларускага гісторыка і краязнаўца. Беларусі часам шанцуе на братоў-гісторыкаў. Варта таксама прыгадаць, напрыклад, братоў Тышкевічаў і братоў Луцкевічаў. У адрозненне ад большасці беларускіх гісторыкаў, якія паходзяць з вёскі, Грыцкевічы нарадзіліся ў Менску і належачь да гарадской інтэлігенцыі, гэта і адбілася на іх дзеянасці.

Іх бацька, Пётр Навумавіч, паходзіў са Случчыны, са шляхецкага роду Грыцкевічаў, які Анатолю Грыцкевічу ўдалось прасачыць з XVI стагоддзя. Пётр Навумавіч меў гісторычную адукацыю, удзельнічаў у Першай сусветнай вайне, потым далучыўся да антыпольскіх партызан, стаў камуністам і ў ліпені 1920 г. далучыўся да А. Чарвякова, выступаў за новае абвяшчэнне БССР. Потым ён апынуўся ў Менску, дзе да 1937 г. узначальваў прафсаюз настаўнікаў, работнікаў вышэйшай школы і навукі. Маці Анатоля Агнеса Львоўна - былая вясковая настаўніца з Рагачоўскага павета, таксама камуністка, стала медыкам, дацэнтам медыцынскага інстытута.

У першы клас Анатоль пайшоў вучыцца ў 25-ую беларускую школу імі Чарвякова. З дзяцінства ён добра ведаў беларускую мову, бо на ёй не толькі вучыўся, але і размаўляў дома, а таксама з бабуляй і дзядулем, якія жылі ў вёсцы. Дома была хатняя бібліятэка, у тым ліку, і "Малая савецкая энцыклапедыя", з якой браты Грыцкевічы набывалі першыя гісторычныя веды.

У жахлівым 1937 г. бацька Анатоля трапіў пад сталінскія рэпресіі. Газета "Рабочы" абвінаваціла яго ў тым, што ён не вядзе баражызму з ворагамі народа ў Наркамасвеце. Яго выключылі з партыі і звольнілі з працы. Цэлы год Пётр Грыцкевіч быў беспрацоўным. Але праз год яго аднавілі ў партыі і прызначылі дырэктарам школы № 5 у Менску, дзе ён выкладаў беларускую мову і літаратуру. Анатоль Грыцкевіч успамінаў, што пасля 1937 г. у яго сям'і перасталі размаўляць па-беларуску, бо баяліся абвінавачвання ў нацыянал-дэмакратызме.

У 1941 г. бацька пайшоў на фронт, дзе камандаваў сапёрным батальёнам і загінуў пад Москвой у каstryчніку таго ж года.

Маці працавала ў палявым шпіталі і разам з дзецьмі пераехала спачатку ў Кіргізію, а потым у г. Яраслаў. У Фрунзе, дзе жыў тады Анатоль, ён у 1943 г. чытаў Клаўзевіца, творы Бісмарка і кнігі пра Першую сусветную вайну, а таксама знамітую аповесьць Якуба Коласа "Дрыгва".

У 1944 г. сям'я Грыцкевічаў вярнулася ў Менск. Маці вельмі

Вучоны-энцыклапедыст

хацела, каб сыны сталі медыкамі, і яны абодва скончылі медынстытут. Анатоль скончыў яго ў 1950 г. і пачаў працаваць медыкам, але потым паступіў у Менскі педінстытут замежных моў, які скончыў у 1955 г. са спецыялізацыяй па англійскай мове. Уесь гэты час Анатоль цікаўляўся гісторыяй і асаблівасцямі працаў М. Доўнап-Запольскага і М. Любашкага, а таксама творамі Г. Сянкевіча і А. Міцкевіча. Таму ў 1953-1958 гг. Анатоль завочна скончыў гістфак БДУ. Сваю дыпломнную працу ён прысвяціў гісторыі Слуцка.

На абароне гэтай дыпломнай работы прысутнічаў беларускі гісторык К. Шабуна, які і запрасіў сп. Анатоля на працу ў свой сектар у Інстытуце гісторыі АН БССР. З 1959 г. А. Грыцкевіч малодшы, а з 1965 г. - старэйшы навуковы супрацоўнік. У 1964 г. ён абараніў кандыдатскую дысертацию, прысвечаную гісторыі прыватна-уласніцтва беларускага горада ў XVI-XVIII стст. на прыкладзе г. Слуцка. Ужо тады погляды Анатоля Грыцкевіча, асабліва пад упрыгожэннем Мікалая Улашчыка, на беларускую гісторыю, асабліва ў часы хрушчоўскай і брэжнёўскай русіфікацыі, сталі адрознівацца ад поглядаў тых гісторыкаў, якія быськонца славілі ў сваіх працах партыю, камсамол і прафсаюзы.

І тут яму пашанцавала змяніца месца працы і атрымаў большую самастойнасць у сваёй навуковай дзеянасці. У 1975 г. быў створаны Менскі інстытут культуры, і яго рэктар, чалавек не абыякавы да беларускай культуры, пісьменнік і драматург Аляксандр Петрашкевіч, запрасіў узначальніка кафедры гісторыі СССР і замежных краін і заняцца выкладчыцкай дзеянасцю.

А. Грыцкевіч пагадзіўся і адразу прapanаваў змяніца назыву кафедры на "Кафедру гісторыі СССР, БССР і замежных краін". Прapanова была прынятая, і ў БССР з'явілася трэцяя кафедра гісторыі з такай назвай (пасля БДУ і Менскага педінстытута). У 1976 г. Анатоль Грыцкевіч стаў дацэнтам.

Упершыню ў беларускай гісторыографіі ён піша пра розныя аспекты існавання і дзеянасці беларускіх гарадоў у часы ВКЛ і Рэчы Паспалітай. Гэта і абарончыя пабудовы, і існаванне Магдэбургскага права, і жыщё месцічаў з іх канфліктамі, і ўдзел у шматлікіх войнах, і пра іх апальчэнні "міліцыйнага" тыпу. Яго працы грунтуюцца на архіўных матэрыялах, якія пірэчаць тагачаснай савецкай гісторыяграфіі, апалағетам якой тады ў БССР быў Лайрэн Абэцэдарскі.

Яшчэ адна тэма хвалюе А. Грыцкевіча, гэта лёс Беларусі ў

1917-1921 гг. Ён быў першым гісторыкам у БССР, які, нягледзячы на цэнзуру, пачаў вывучаць і друкаваць інфармацыю пра Слуцка ўзвороенае паўстанне беларускіх сялян супраць бальшавікоў у 1920 г.

У 80-90-х гадах XX стагоддзя ў БССР, а потым і ў Рэспубліцы Беларусь, пачалі друкавацца розныя энцыклапедыі і энцыклапедычныя даведнікі і Анатоль Грыцкевіч напісаў для іх сотні розных

тэрыторій Беларусі і Літвы яму давялося ў Вільні, дзе была больш дэмакратычная навуковая атмасфера. Абарона прайшла паспяхова, і ў 1985 г. А. Грыцкевіч стаў доктарам гістарычных навук, а ў 1987 г. - і прафесарам.

У каstryчніку 1988 г. ён становіца сябрам Аргамітэта па стварэнні БНФ, а потым шмат год яго абраоць у Сойм гэтай патрыятычнай арганізацыі.

Анатоль Грыцкевіч у супрацьвагу Лайрэну Абэцэдарску, грунтуючыся на архіўных матэрыялах, упершыню ў беларускай гісторыяграфіі ўвёў вызначэнне Рэчы Паспалітай як федэрациі дзяржаў рэчыпрачных дзяржаў - ВКЛ і Каралеўства Польшчы (Літвы і Каралеўства Польшчы). Ён даказаў, што беларускія феадалы займалі важнае месца ў палітычным і эканамічным жыцці ВКЛ, што дзе падставы лічыць ВКЛ пасля Люблінскай уніі Беларуска-літоўскім, або Літоўска-беларускім, гаспадарствам. Гэту канцепцыю Грыцкевіч паслядоўна адстойваў з 1992 г.

У 1991 г. А. Грыцкевіч разам з іншымі гісторыкамі даў навукове абгрунтаванне існаванню ў якасці дзяржаўных сімвалаў герба "Пагоня" і бел-чырвона-белага сцяга. Ён увайшоў у склад камісіі для выпрацоўкі эталона Дзяржаўнага герба Рэспублікі Беларусь і Палажэння аб гербе, узорам пачатак Вярхоўнага Савета, Прэзідзіума ВС і нагруднага знака народнага дэпутата Рэспублікі Беларусь.

У пачатку 90-х гадоў XX ст. А. Грыцкевіч пачаў актыўна займацца такімі праблемамі як гісторыя беларускай дзяржаўнасці і незалежнасці. Яго цікавіць утварэнне БНР, паход генерала Булак-Булаховіча на Палессе, беларуска-польскія і беларуска-літоўскія дзеяньні ў 1919-1920 гг.

На гэту тэму выходзяць такія працы даследчыка, як "Гісторыя геапалітыкі Беларусі" (1994 г.), "Ідэя незалежнасці Беларусі ў гісторычным аспекте" (1995 г.), "Фальсіфікацыя гісторыі і сучасная прэса" (1996 г.). У 1996 г. у Гродненскім польскім універсітэце выйшла беларускай мовай кніга "Западны фронт РСФСР 1918-1920. Борьба между Россией и Польшчай за Белоруссию", якая выйшла ў выдавецтве "Харвест", а ў 2010 г. кніга "Захадні фронт РСФСР у 1919-20 гады" выйшла па-беларуску.

Займаўся Анатоль Грыцкевіч дзеянасцю Францішка Скарыны, пісцу пра беларускую паходжанне Івана Фёдарава, пра гісторыю

рыту беларускіх татараў і ўйрэй. Ён кіраваў навуковым калектывам "Славутыя імёны Бацькаўшчыны" пры Беларускім фондзе культуры.

Анатоль Грыцкевіч актыўна працаваў на працягаванні гісторыю на старонках перыядычнага друку, працівадзячы і тэлебачанне, удзельнічаў у шматлікіх міжнародных канферэнцыях у Польшчы, Літве, Расіі, Германіі, Ватыкане, Англіі і іншых краінах. Ён праводзіў вялікую працу з творчай моладзю, чытаў лекцыі акрамя гісторыі Беларусі па такіх тэмах, як гісторыя рэлігіі, генеалогія, гісторычна-географія, быў доўгі час старшынём Савета па абароне доктарскіх дысертацый па тэорыі культуры пры Беларускім універсітэце культуры, выступаў у якасці апанента па абароне доктарскіх і кандыдацкіх дысертацый. Анатоль Грыцкевіч напісаў цікавы артыкул "Арганізацыя абароны земскай і бітва пад Оршай 1514 года." Ён даследаваў жыццё і дзеянасць гетмана ВКЛ Канстанціна Астрожскага і яго сына, таксама Канстанціна Астрожскага і яго сына, таксама Канстанціна, які быў лідарам праваслаўя ў ВКЛ і магнатам, які ў 1581 г. выдаў першую ва Усходній Еўропе поўную царкоўнаславянскую Астрожскую біблію.

У нашай краіне і за яе межамі Анатоль Грыцкевіч ведаў як актыўнага і ўплывовага грамадскага дзеяча. Ён быў дырэктарам Беларускага інстытута Цэнтральнай і Усходняй Еўропы, член-карэспандэнтам Міжнароднай Акадэміі навук Еўразіі, сябрам Рады ТБМ, Вучонай Рады Нацыянальнага навукова-асветніцкага цэнтра імя Ф. Скарыны, Прэзідзіума Беларускага фонда культуры, гісторычнага клуба "Спадчына" і іншых грамадскіх арганізацый. Даўгі час (з 2001 г.) А. Грыцкевіч быў старшынём Міжнароднага грамадскага аўяднання Згуртаванне беларусаў свету "Бацькаўшчына". Гэта аўтарытэтная арганізацыя, у якой аўяднаны прадстаўнікі інтэлігенцыі Беларусі і замежжа. У гэтай працы Анатолю Грыцкевічу актыўна дапамагаў яго малодшы брат Валянцін, які кіраваў з 1988 г. Беларускім грамадска-культурным таварыствам у Санкт-Пецярбурзе.

Пад рэдакцыяй А. Грыцкевіча ў 2001 г. ЗБС "Бацькаўшчына" выдала грунтоўную гісторычную кнігу "Гісторычны шлях беларускай нацыі і дзяржавы". У 2009 г. ЗБС "Бацькаўшчына" падрыхтавала да друку і выдала зборнік артыкулаў А. Грыцкевіча пад называм "Старонкі нашай мінуўшчыны". Апошняя манаграфія А. Грыцкевіча "Борьба за Украіну (1917-1921)" выйшла ў 2011 г., яна і зараз не згубіла сваю актуальнасць, асабліва пасля падзеі 2014 г.

Памёр Анатоль Грыцкевіч 20 студзеня 2015 г. на 86 г. жыцця. Але плён яго працы працягвае жыць.

Алег Трусаў,
кандыдат гіст. навук.

Віншаванні Валянціне Крук

На чарговай Радзе ТБМ Алена Мікалаеўна Анісім павіншавала з праішоўшым юбілеем Валянціну Крук, былу старшыню Полацкай раённай арганізацыі ТБМ, якая ўзначальвала мясцовую суполку на працягу 10 гадоў.

Валянціна Іосіфаўна нарадзілася 9 лістапада 1958 года ў Празароках, на радзіме Ігната Буйніцкага. Адразу пасля заканчэння Празароцкай школы яна паступіла ў Інстытут культуры на бібліятэчны факультэт, а потым працавала ў Менску, Наваполацку. 23 гады ў Верхнядзвінску спадарыня Валянціна была дырэкторам бібліятэкі. У Полацку спадарыні Валянціне давялося праца ваць у Цэнтры рамёства і нацыянальных культур.

- Рамёсты, якія трэба адраджаць - вялікі пласт у культуры, - кажа яна.- У Беларусі пражывае больш за 120 прадстаўнікоў розных нацый і народнасцяў. У Полацку і іншых гарадах шмат такіх прадстаўнікоў, аб'яднаных у суполкі. Мы рабілі так, каб у іх быў будынак, куды б яны маглі прыходзіць і мець мячынасць прайдуць свае нацыянальныя адметнасці, не забываць саю культуру і мову. Але перш за ёсё мы дбали пра саю родную культуру. З гэтай нагоды я праводзіла шэраг мерапрыемствў менавіта ў падтымку беларускай куль-

туры. На паэтычныя і музычныя вечарыны да нас прыязджалі знакамітыя творцы: Рыгор Барадулін, Ніл Гілевіч, Генадзь Бураўкін, Людміла Рублеўская, Леанід Дранько-Майсюк і іншыя літаратары, выступалі Таццяна Матафонава, Сяржук Доўгуша і гурт "Вурай". Калі нас наведваў Генадзь Бураўкін, наш аркестр сустрэў яго песні "Прыязжайце да нас на Полаччыну", і ён быў вельмі ўзрушаны!

Зараз спадарыня Валянціна працуе ў 10-ай Наваполацкай базавай школе з дзецьмі, і гэта дзеянасць ёй вельмі да спадобы. Яна вядзе гурток для вучняў 3-4 класаў па асабістай праграме, якая аб'ядноўвае школьныя заданні і дадатковыя веды.

- Калі ѿсю сябе аддаеш дзесяць, бачыш бліск у іх вачах, адчуваеш, што працуеш недарэнна! У зімальнай форме мы вывучаем беларускую мову і літаратуру.

Муж спадарыні Валянціны - Аляксандр Мікалаевіч - гісторык па адукацыі, таксама працаў у сферах культуры, абодва іх сыны Генадзь і Вячаслаў пайшли па яго слядах і сталі гісторыкамі, і ўнучка Віялета, з якой Валянціна Іосіфаўна шмат зімаетца - выдатніца.

Эла Дзвінская, фота аўтара.

У Баранавіцкай арганізацыі ТБМ

11 лістапада 2018 г. у Баранавічах прайшла справаздачна-выбарчая канферэнцыя Баранавіцкай гарадской арганізацыі ТБМ. Былі заслушаны справаздачныя даклады Рады ТБМ і Рэвізійнай камісії.

Абраілі новае кірауніцтва арганізацыі:

Т. Кісель - старшынёй Рады;

А. Несцярука - першым намеснікам старшыні па кантролі і арганізацыі выканання плана работы і старшынём суполкі № 4 (Заходній);

М. Падгайскага - намеснікам старшыні;

С. Гоўша - старшынём суполкі № 1 (Паўднёвай);

М. Жук - старшынёй суполкі № 2 (Цэнтральнай);

В. Мезяка - старшынём суполкі № 3 (Паўночна-пасялковай);

Р. Макарэвіча - старшынём суполкі № 5 (Палескай);

Т. Патоцкую - старшынёй суполкі № 6 (Усходній);

В. Данільчыка - старшынём суполкі № 7 (Раённай);

А. Белага - старшынём суполкі № 8 (Творчай);

А. Камбалаву - старшынёй камісіі па

культуры;

Б. Тумашчыка - старшынём камісіі па тапаніміцы і гісторычнай памяці;

Т. Малашчанку - старшынёй камісіі па мове і адукацыі;

В. Болбата - дырэкторам тэатра;

В. Іванчык - сакратаром, прэс-сакратаром.

Таццяна Кісель нарадзілася 26 лістапада 1977 годзе ў г. Баранавічы.

У 1995 годзе скончыла сярэднюю школу № 18 г. Баранавічы.

У 2000 годзе скончыла Баранавіцкі дзяржсаўны педагогічны каледж па спецыяльнасці "Наставнік ангельскай мовы; наставнік рускай мовы і літаратуры".

У 2006 годзе атрымала дыплом магістра палітычных навук Інстытута міжнародных адносін і палітычных навук Віленскага ўніверсітэта.

Працавала настаўнікам, перакладчыкам, кірауніком невялікага прадпрыемства паліграфічных паслуг.

На дадзены момант працуе настаўнікам ангельскай мовы ў Баранавіцкім дзяржсаўным каледжы лёгкай прамысловасці.

Наші кар.

Павел Сіяцко

Прозвішчы Беларусі Новая серыя. Частка III

(Працяг. Пач. у наст. нум.)

395. **Петрышэнка**
(Ігар) - вытвор з фармантам -энка ад антрапоніма **Петрыши** і значэннем 'нашчадак названай асобы': **Петрыш-энка**. ФП: **Петр** (імя <греч. 'камень, скала, апора') - **Петрыш** (народны варыянт; празванне, потым прозвішча) - **Петрышэнка**.

396. **Пікуля** (Аляксандр) - форма назоўніка жан. рода ад слоўнікавага **пікулі** 'прыправа для некаторых страў, прыгатаваная з дробна нарэзанай марынаванай агароднінай' як апелятыў, што перасэнсаваўся ў асабовы назоўнік і набыў ролю прозвішча (семантычны вытвор). ФП: **пікулі** ('прыправа') - **Пікуля** (назоўнік, які стаў мянушкай чалавека з частым выкарystаннем гэтага слова ў сваім маўленні) - **Пікуля** (прозвішча).

397. **Пінчук** (Адам, Вячаслав) - семантычны вытвор з тапанімічным суфіксам -**энка** ад **Пізыр** і значэннем 'нараджэнец, жыхар названай мясцовасці': **Пілыук-скі** - **Пілыук** (к+с=ч) (рэг.).

398. **Прымак** (Сяргей) - вытвор з фармантам -энка (-энка) ад антрапоніма **Прымак** і значэннем 'нашчадак названай асобы': **Прымак-энка** - **Прымач(к/ч)энка**. ФП: **прымак** ('зяць, прыняты ў сям'ю жонкі, які жыве ў доме жонкі') - **Прымак** (мянушка, потым прозвішча) - **Прымачэнка**.

399. **Путкі** (Адам, Вячаслав) - семантычны вытвор з тапанімічным суфіксам -**чук**: **Пін-чук**, **параўн.**: **гамяльчук** < Гомель.

400. **Пласкіна** (Віктар) - вытвор з суфіксам -**іна** ад антрапоніма **Пласка** [відаць, другасная (з перастаноўкай літар) форма ад **Плаксіна**, што ад апелятыва **плакса** 'той, хто многа і часта плача (звычайна пра дзяяць)'] і значэннем 'нашчадак названай асобы': **Пласкіна** (<**Плаксіна**)

401. **Потка** (Аляксандар) - семантычны вытвор ад апелятыва **потка** (ст.-бел.) 'птушка' (ПГССЛ). Гл. **Потка**.

402. **Пралюк** (Вольга) - вытвор з суфіксам -**юк** (-ук) ад антрапоніма **Праля** з значэннем 'нашчадак названай асобы': **Прак-юк**. ФП: **птушка** (' гарматы'; 'тое, што і карабка' (у 1 знач.)) - 'невялікая скрынка (з кардону, дрэва, пластмасы і пад.', а таксама такая ж скрынка з якім-н. таварам, наборам якіх-н. прадметаў) - **Пушка** (мянушка, потым прозвішча) - **Пушкоў**.

403. **Прасяянчова** (Ірына) - вытвор з прыналежным суфіксам -**енка** ад антрапоніма **Праля** з значэннем 'нашчадак (дачка) названай асобы': **Прасяян-ова** - **Прасяянчова**. ФП: **праля** ('жанчына, якая займаецца ручным прадзеннем') - **Праля** (мянушка, потым прозвішча) - **Пралюк**.

404. **Прыкатэнка** (Андрэй) - вытвор з фармантам -энка ад антрапоніма **Прыкат** і значэннем 'нашчадак названай асобы': **Прыкат-энка**.

405. **Прылуцкі** (Андрэй) - вытвор з тапоніма **Прылукі** і семантычны вытвор ад апелятыва **піячкур** 'рыба піячкур', рыба 'бычок', а таксама 'піячнік (робіц піячкі)' (рэг.).

406. **Рабец** (Пракоп) - семантычны вытвор ад апелятыва **рабец** 'назва птушкі' (Даль), укр. **робець** 'род карпуша' (Грынч.), а таксама 'рабы (васпаваты)' (рэг.).

407. **Равінскі** (Дзмітрый) - вытвор з суфіксам -**скі** ад антрапоніма **Равін** і значэннем 'нашчадак названай асобы': **Равін-скі**. ФП: **равін** (руск. **равнин** 'рабін' (служыцель культуры ў яўрэйскай рэлігійнай грамадзе)) - **Равін** (мянушка, потым прозвішча) - **Равінскі**.

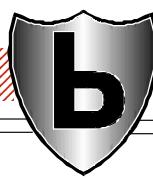
408. **Рагачук** (Андрэй) - вытвор з суфіксам -**ук** ад антрапоніма **Рагач** і значэннем 'нашчадак названай асобы': **Рагач-ук**. ФП: **рагач** ('самец алена, лася і некаторых іншых рагатых жывёл'; 'корань вывернутага дрэва'; 'драўляная саха (уст.)') - **Рагач** (мянушка, пазней прозвішча) - **Рагачук**.

409. **Раецкая** (Кацярына) - вытвор з суфіксам -**ская** ад тапоніма **Райца** і значэннем 'нараджэнка названай мясцовасці': **Рай-ская** - **Раецкая**. ФП: **райць** ('рекамендаваць') - **раец** ('той, хто райць') - **райца** (варыянт з суфіксам -**ца**) - **райца** (мянушка, потым прозвішча) - **Райца** ('мясцовасць, уладанне Райца') - **Раецкая**.

410. **Ружанская** (Валянціна) - вытвор з суфіксам -**ец** ад тапоніма **Ружаная** (сучасн. **Ружаны**) з значэннем 'нараджэнка названай мясцовасці': **Ражсан-ец**. Або дыялектная форма, варыянт слоўнікавага **ружанская**: **ружсанец** набыў ролю прозвішча (семантычны вытвор). Ці ад **ражсанец** (рэліг. 'святы, якое адзначаюць у першы тыдзень кастрычніка' ('Слоўнік беларускіх гаворак пайчончано-заходній Беларусі і яе пагранічча', т. 4, с. 311), набыло ролю прозвішча пры семантычным перасэнсаванні.

411. **Ракава** (Жанна) - форма прыналежнага прыметніка з суфіксам -**ав-а** ад антрапоніма **Рак** і значэннем 'нашчадак (дачка) названай асобы': **Рак-ава**. ФП: **рак** (1) 'пакрытая панцырам прэснаводная або марская жывёліна з клюшнямі і брушкам'; 2) зляжасная пухліна ў арганізме чалавека або жывёлly; 3) хвароба раслін.) - **Рак** (мянушка, пазней прозвішча) - **Ракава**.

(Працяг у наст. нумары.)

Фразеалагізм Бог жыве беларускай мове вядомы здаўна. Пра гэта сведчань хая б фальклорна-лінгвістчныя матэрыялы XIX ст. Напрыклад, ён занатаваны ў зборніку Е. Раманава: *Дзе жыве ў тыкаўцы, там і Бог адступіўся, а дзе якаўцы, там Бог жыве;* М. Федароўскага: *Дзе згода, там Бог жыве.*

Сучасная беларуская гаворкі засведчылі бытаванне яго пэрважна ў паўночна-ўсходній частцы Беларусі - поўнач Гродзеншчыны і Міншчыны, Віцебшчына, Магілёўшчына. Фразеалагізм часцей ужываецца, калі гаворка заходзіць пра лад, парадак, утульнасць у хаце ці іншым памяшканні. У нашым "Дыялектным слоўніку Гродзеншчыны" ён фіксуецца з двума значэннямі - 1) 'усё добра, лад і парадак (у хаце)', 2) 'вельмі щэпла, утульна (у хаце)': *Гэто як мірна ў хаце жызыня, ні свараница, ні б'юцца, то кажуць: вайдзі ў хату, то ў гэтай хаце Бог жыве. Ваўкавічы Навагр. У іхнай хаце ўсё добра, і дзеци добрыя, парадак, Бог жыве. Капцёўка Гродз. У гэтай хаце Бог жывець, а ў тэй такая дубарына. Косцёвічы Астр. Фразеалагізм адзначаны і ў сучасных фальклорных выданнях, напрыклад: У гэтай хаце яничэ жыве Бог 'кажуць, калі ў зімовую сцюжу ў хаце щёпла'* (В.Д. Ліцвінка, Л.А. Царанкоў). Слова міма не ляціць: беларускі народны прыказкі і прымаўкі. Мінск, 1985).

У літаратурным ужытку ён з'явіўся адносна нядайна, бо ў савецкі час дарогу яму ў творы пісьменнікаў і ў слоўнікі заступала атэстычная цэнзура. Упершыню як нарматыўны ён падаецца ў слоўніку І. Я. Лепешава са значэннем 'дзе-н. вельмі хороша, ўсё добра'. У якасці ілюстрацый прыводзяцца цытаты з Л. Калюгі, У. Караткевіча, Ю. Свіркі, Р. Барадуліна: *- Тут у вас бог жыве, казаў Марка [наконт] таго, што поле на пасёлку вельмі же блізка: на ганку стаўши, можна з саме дальша нівы падуднаўца ў хату кілкнучь. - Я кажу адно, што вельмі ж хороша ў вас. Л. Калюга; "На Беларусі Бог жыве". И верыць хочацца нязменна, калі яна такой слыве, і ёй жыць вечна, блаславенай. Ю. Свірка; У хаце ў нас Бог жыве, а на вуліцы такая юга - свету белага не відаць. Р. Барадулін. І.Я. Лепешаў адшукуў і падаў у слоўніку яничэ адзін вобразна блізкі да гэтага фразеалагізм Бог начуе з аналагічным значэннем: Вялікім дабром стала гарантаваная аплата. Але ўсё роўна сяло, зямля не прываблівае, уцякаюць людзі, хоць у Беларусі яничэ, як кажуць бог начуе. І. Шамякін. - Хочаце, каб дачка была здаровая, шукайце месца і з'язджайце. - А навошта нам шукаць... Лёня ж, стрычнік мой, у Віцебску жыве. Няўжо не дапаможка [схаваць дачку ад радыяцыі]? - Шаноўныя бацькі! - засердавала доктарка. - Вы, можа, думаете, што ў Віцебску дваццаць шостага красавіка восемдзесят шостага года Бог начаваў? В. Кадзетава.*

Аўтарства гэтага фразеалагізма нярэдка прыпісвають Уладзіміру Караткевічу і звязвають з вершам паэта *"На Беларусі Бог жыве"*, у якім выраз, акрамя загалоўка, ужыты яничэ тройчы ў якасці рэфрана: *"На Беларусі Бог жыве"*, - Так кажа мой прости

ДЗЕ Ў БЕЛАРУСІ БОГ ЖЫВЕ

народ. Тую праўду сцвярджасе *раса ў траве I адвечны зор карагод*"; *"I тая памяць жыве не ў царкве, А ў кожнай жыве галаве: "На Беларусі Бог жыве..."* - I хай сабе жыве"; *"I пра тое кожны пяе салавей Росным кветкам у роднай траве: "На Беларусі Бог жыве"*, - I нхай давек жыве".

Тое, што Уладзімір Караткевіч аўтар фразеалагізма, - гэта, зразумела, перабольшванне. Але несумненна заслуга пісьменніка ў тым, што фразеалагізм у спалученні з назвай краіны ўвайшоў у шырокі ўжытак, а сама фраза *"На (У) Беларусі Бог жыве"* набыла

крылатасць, атрымала сацыяльную значнасць, нацыянальна-салярную афарбуюць.

Паўстае пытанне, калі Уладзімір Караткевіч сам не ствараў гэтых фразеалагізм, то адкуль яго ўзяў. На наш погляд, ён мог пачэрпнуць фразеалагізм з дзвюх крыніц. Першая - помнік старабеларускага пісьменства. Рыхтуючыся да напісання твораў на гістарычную тэматыку, Уладзімір Караткевіч чытаў, вывучаў шэраг твораў на старабеларускай мове. Напэўна, не абышоў ён і *"Гістарычны запіскі"* Фёдара Еўлашэўскага (1564-1604), пісара навагрудскага суда. У адным з фрагментаў Запісак Ф. Еўлашэўскі апавядае пра рэлігійную талерантнасць на беларускай зямлі, апісвае канкрэтны выпадак пра то, як пасланцы Ватыкана, наведаўшы Вільню і ўбачыўши, што тут суседнічаюць розныя веры і прадстаўнікі розных рэлігій захоўваюць паміж сабой прыязні адносіны, былі прыемнае здзіўлены гэтым і казалі, што тут Бог жыве. Падамо ўрывак на мове арыгінала: *"Помню бовемъ и недавно прешлихъ часовъ, когда диссейший папежъ Клеменсъ еще кардиналомъ былъ у короля его милости Стефана въ Вилне, седилемъ у столу князя Балтромея Недызвицкого, каноника виленского, зъ преднейшими слугами (вложами) его, тые же се кгды доведали, жемъ евангеликъ, дивовались барзо, яко ме смель кнезъ каноникъ на обедъ свой взывати, а кгды имъ онъ преложисль, же въ настъ зъ того жадна ненависть не быва и милуемос яко зъ добрыми приятылы, хвалили то влохи, мовечи, же ту Богъ живе; а ганили свои домовы права а роднин неснаски".*

Другая крыніца, з якой Уладзімір Караткевіч мог узяць фразеалагізм, - гэта беларуская гаворкі. Пісьменнік нарадзіўся і вырас на Віцебшчыне - якраз у тым рэгіёне, што ўваходзіць у арэал бытавання фразеалагізма. Можна меркаваць, што аўтар верша чуў выкарыстанне фразеалагізма ў жывым маўленні.

Цяпер пытанне - як узнік фразеалагізм у жывой народнай мове. Нам падаецца, што крыніцай яго выступае Біблія, вытлумачэнне яе сюжэтаў хрысціянскай канфесіі. Кожны чалавек на найкім этапе сваёй біяграфіі задаецца пытаннем: дзе жыве Бог? На гэта Біблія дае адказ, што няправільна было бы шукаць Бога ў якім-небудзь адным канкрэтным месцы. Бог жыве ў душы чалавека, калі ён пакланяецца Божай ісціне. Паводле Бібліі, Ісус сказаў: *"Дзе двое ці*

трое сабраны ў імя Маё, там і я пасярод іх" (Мф.18:20). Іншымі словамі, Ісус прыходзіць у любое месца, дзе збираючы нават толькі два чалавекі ў імя Яго. І не важна дзе яны збираюцца. Не абавязкова гэта павінна быць у царкве. Гэта можа быць і на прыродзе, і ў хаце. Галоўнае, каб паміж людзмі панавала адзінадумства, згода ў імя Яго, і тады ён прыходзіць туды Святым Духам.

Цікава прасачыць сітуацыйнае выкарыстанне фразеалагізма, да якіх з'яў ён больш за ўсё дастасоўваецца. У дыялектна-побытавым маўленні ён часцей ужываецца тады, калі гаворка ідзе пра сімейную згоду, лад, парадак і ўтульнасць у хаце. З пункту гледжання народнай філасофіі слова Бог з'яўляецца сімвалом добра, станоўчага, справядлівага. Антанімічным яму сімвалам выступае слова *чорт*. Нездарма гэтыя два слова часта выкарыстоўваюцца побач ва ўстойлівых выразах адной мадэлі з супрацьлеглай канатаций ці пабудаваных на антытэзе: *Бог ведае што - чорт ведае што, Бог з табой - чорт з табой, Бог нясе - чорт нясе, Бог яго ведае - чорт яго ведае; ни Богу свечка ні чорту качарга*. Пра тое, што фразеалагізм (у хаце) Бог жыве ў дыялектичнай мове замацаваўся досыць трывала, пашырджаецца развіццём антанімічнай пары, утварэннем фразеалагізма з супрацьлеглым значэннем - *чорт жыве 'святы', разлад, непарадак (у чыёй-н. хаце)*. Красамоўнай ілюстрацыяй гэтага выступае запісаны намі на Астравеччыне наступны дыялог: - У гэтай хаце заўсёды чорт жыве: крык, шум, сварка, у міры жыць ні могуць. - А чаму чорт? - Ну як чаму... Калі ні Бог, то чорт, дзе німа Бога, там - чорт. Горшавічы Астр.

Часта фразеалагізм выкарыстоўваецца ў дачыненні да краявідаў прыроды, цудоўных прыродных куточкаў, якія аббуджаюць захапленне сваёй прыгажосцю.

Незвычайнью папулярнасць фразеалагізм набыў пасля верша У. Караткевіча, асабліва ў апошняй дзесяццігодзіні нашага часу. У спалученні з словаформай *на Беларусі* ці *у Беларусі* ён атрымаў новую якасць і ў такім кантакце стаў афарызмам, крылатым выразам. Выкарыстоўваюць яго ў самых розных сферах грамадскага-культурнага жыцця.

Паводле матэрыялаў друку і Інтэрнэту, прасочым, у якіх сферах і сітуацыях найбольш часта ўжываюць афарызм *на Беларусі Бог жыве*.

Вельмі даспадобы прыйшоўся ён канфесійнай супольнасці. Амаль ніводнае значнае католіцкае ці праваслаўнае мерапрыемства ў Беларусі не праводзіцца без гэтага выразу. Прыявідзён некаторыя прыклады.

На Будслаўшчыне, Любанская, у іншых рэгіёнах Беларусі пілігрымкі, праваслаўныя велікоднія сустрэчы, пасальміры амаль заўсёды праводзяцца пад лозунгам *"На Беларусі Бог жыве!"* Святары ў сваіх прамовах любяць заканчваць сваю гаворку гэтым выразам. Напрыклад, на свяце абраза Божай Маці Будслаўскай у 2015 г. архіепіскап Тадэвуш Канд-

Мікола Даніловіч

русевіч адслужыў месу, якую скончыў такім зваротам да Божай Маці: *"Марыя, аберажы нас перад Твайм Сынам, патрасі для нас Божай ласкі звароту і Божай ласкі чуда жыцця па Яго волі, каб мы паставяна ўдасканальваліся, каб наша вера не слабела, а ўмацоўвалася, і каб наша радзіма Беларусь, сынамі і дочкамі якой мы з'яўляемся, была краінай, дзе пануе Бог, каб мы маглі з радасцю ўсклікнуць: "У Беларусі Бог жыве і Беларусь жыве Богам""*

Падобныя выказванні засведчылі і прадстаўнікі іншых краін, якія дачыніліся да Беларусі. Так, пасланец Ватыкана ў Беларусі Габілі Пінтар 1 ліпеня 2017 г. зачытаваў на Нацыянальным санктуары Маці Божай Будслаўскай Акт пасвячэння Беларусі Беззаганнаму Святыню Марыі з выпадку 100-годдзя Яе з'яўлення ў Фаціме, абвясціўшы ў завяршэнне сваёй гутаркі тройчы: *"На Беларусі Бог жыве"*. Паўтарылася прыкладна тое, пра што 400 гадоў таму апісаў Фёдар Еўлашэўскі. Ці не сімвалічна?

Крылатае выслоўе гучыць з вуснаў не толькі святароў, але і ў выступленнях палітыкаў, дзяржаўных дзеячоў. Так, на рэспубліканскім мерапрыемстве *"Даждынki-2013"* віц-прем'ер Беларусі Міхаіл Русланавіч Беларусь атрымаў з пісьмом да Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі. У ім выказвалася просьба прыняць Краснагорскі раён у склад Рэспублікі Беларусь. Беларускія карэспандэнты аднаго з выданняў паехалі ў гэты раён з мэтай пасціўніцтва, што думаюць на гэты конт звычайны мясцовыя жыхары. У вёсцы Фошнае дзве старыя жанчыны пажадалі беларусам, як адзначаюць карэспандэнты, *"бярэзачы тое, што маем, таму што ў Беларусі, па іх выказванні, Бог жыве"*.

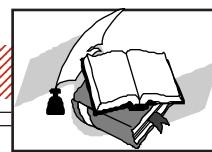
Часта фразеалагізм і крылаты выраз выкарыстоўваюць дзеячы культуры, літаратары, прадстаўнікі адукацыі. Некалькі прыкладаў, дзе *"На Беларусі Бог жыве"* фігуруе ў якасці назвы твора: загаловак *"На Беларусі Бог жыве"*. Паводле матэрыялаў друку і апошняй дзесяццігодзіні нашага часу: *"7 Дней"* (14.06.2007), *"Свіслацкая газета"* (12.04.2015); загаловак ці эпіграф верша - эпіграф да верша А. Лойкі *"Маленне да Уладзіміра Караткевіча"*; назва фільма - дакументальны фільм Галіны Адамовіч; назва спектакля - монаспектакль паводле твора У. Караткевіча *У Купалаўскім тэатры*; назвы школьніх мерапрыемстваў - сцэнарый вечара-роздуму (часопіс *"Беларуская мова і літаратура"*). 2007. № 1).

Крылаты выраз гучыць і за межамі Беларусі. Так, 27.04.2014 адбывалася кананізацыя двух папаў. Абвешчаны 2 новыя святыя: Ян Павел II і Ян ХХIII. Нашы сучаснікі, якім пашчасціла прысутніць на плошчы святога Пятра ў Ватыкане, віталі новаабвешчаных святых плацатамі з надпісам *"На Беларусі Бог жыве!"* 2007. № 1).

Крылаты выраз "На Беларусі Бог жыве" - не хочется исторіей дававіцца, хочется ее вершыць? Ок, да нет проблем: изучайте расписание кислотных транс-вернеринок. На острове, на Браславах. На берегу Вілейскага, не важно где - разглядыват росинку на траве, обниматся и в полях валяться. Ездите, смотрите, колесите: на Беларусі летам Бог жыве! Один велосипедны трип с палаткой на три дня - и ты как после Индии, сознанием счищен, светел, почти свят. Гребенников заткнут за пояс. Пусть нет пяти звезд, пусть жгут бесвкусіц заборы. Зато на Беларусі летам бог жыве" (знаток белорусской глубинки и глубины озер Дмитрий Новицкий).

Уладзімір Караткевіч на поўні ў народны фразеалагізм Бог жыве новым зместам і энергетыкай. Зерне, пасеннае пісьменнікам, упала не на камень, спорна прапасло і дало плён. Беларусі тут вельмі пашанцавала. Напэўна, ніводная іншай краіне не можа пахваліцца наяўнасцю для сябе такога ці падобнага крылатага выразу.

А можа і праўда, у Беларусі Бог жыве, і, магчыма, Божай міласцю на Уладзіміра Караткевіча была ўскладзена місія данесці гэта ўсяму свету, каб не стручваліся на дзеі, каб узрастала вера ў будучыню, у роскіт роднай краіны, у шчасліва жыццё кожнага яе грамадзяніна.

Кнігі пра Беларусь і дзіцячыя часопісы павінны быць у кожнай сям'і

Уладзімір Ліпскі - аўтар больш як сямідзесяці кніг прозы, публіцыстыкі, казак для дзяцей, грамадскі дзеяч, старшыня праўлення Беларускага дзіцячага фонду, член Нацыянальнай камісіі па правах дзіцяці. 40 гадоў пісьменнік ўзначальвае рэдакцыю часопіса "Вясёлка". Гэтай даце была прысвечана літаратурная вечарына, якая адбылася 10 студзеня ў Тэатры юнага гледача ў Менску. Выставка твораў пісьменніка і выпускаў "Вясёлкі" за розныя гады разгорнула ў Нацыянальнай бібліятэцы. Уладзімір Ліпскі распавёў пра гісторыю стварэння часопіса.

- Уладзімір Сцяпанавіч, Вы - лаўрэат спецыяльнай узнагароды "За асабісты ўклад у развіццё дзіцячай прэсы" ў 2015 годзе. Раскажыце, калі ласка, як заходзілася традыцыя "Вясёлкі".

- Традыцыі заклаў класік дзіцячай літаратуры Васіль Вітка. У красавіку 1957 года разам з прыроднай вясёлкай з'явілася і зімная. Мы стараемся рознымі яе колерамі ўздзейнічаць на душу дзіцяці, закранаць яго сэрца і разум. Мы ідзём да нашых чытачкоў з маставіцкім, літаратурным словам. Роднае слова, беларуская мова - вось на чым тримаецца наша "Вясёлочка"! Мы выхоўваем у дзяцей аснову асноў - павагу да сваёй зямлі і любоў да тых людзей, якія за руку вядуць іх па жыцці. Мы хочам зацікаўіць дзіцёнка, каб ён ведаў, што было да яго, схіліць да яго радаводу, каб ён навучыўся чытаць, думаць, разважаць, каб ён палюбіў сваю зямлю і людзей, якія роўняць яго жыццё шчаслівым. Нам важна паказаць дзесяцам прыроду, асяроддзе, у якім яны жывуць.

Кароткі час рэдактарам часопіса была Еўдакія Лось, потым яго ўзначальваў Анатоль Грачанікаў, а я - чацверты за ўсе 60 гадоў. Мы стараемся друкаваць усё лепшае, што ёсць у дзіцячай літаратуры. Прэмію імя Васіля Віткі мы прысуджаем за лепшы твор года. За мінулы год яе лаўрэатамі сталі Анатоль Аўласенка і Мар'ян Дукса.

- Напэўна, "Вясёлка" узгадавала не адно пакаленне маленаўтых майстроў пяра?

- У нас працавала эліта

дзіцячай беларускай літаратуры, пачынаючы ад Сяргея Грахоўскага, Эдзі Агняцвет, Рыгора Барадуліна, Паўла Місько. З часопісам супрацоўнічалі Мікола Чарняўскі і Мікола Маляўка, Раіса Баравікова і Алена Масла, Анатоль Зэкаў. Мы захоўваем у "Вясёлцы" высокую планку літаратурнага майстэрства па сёняшні дзень. З "Вясёлкі" вырастает ёсць дзіцячая літаратура. З Раісай Баравіковай мы выдалі кніжку ў выдавецтве "Харвест" пра Бусю, які жыве на Беларусі.

Віка Трэнас - паэтика і выдатны літаратурны рэдактар. Член рэдкалегіі педагог Ірына Бутрына

распрацавала 50 урокаў, якія бацькі могуць праводзіць па "Вясёлцы". Сяргей Зуёнак, сын паэта, фатографуе птушак, мы размяшчаем здымкі і вершы, распавядаем дзесятам пра птушак у кожным нумары.

У гэтym годзе мы распачалі новы праект "Я тут жыву". У студзенскім нумары ёсць цікавая гульня-вандроўка па краіне, дзе звязаны шляхамі ўсё гарады Беларусі ад **A** да **Я**. У наступным нумары мы будзем друкаваць гербы розных гарадоў.

Тры гады таму я стварыў часопіс "Буся" для дашкольнікаў, прызначаны для дзіцячых садкоў. Слоўнік, бусява кнігарня, размалёўка - усе рубрыкі цікавыя для дзетак. Будзе лепш, калі часопіс будзе ісці па падпісцы. Тады яго пагартаюць мама і тата, бабуля, старэйшыя дзесяці.

Белпошта прапануе 130 выданняў для дзяцей па краіне, у тым ліку, камерцыйных, і амаль усе яны на рускай мове. Беларускамоўнымі з'яўляюцца толькі "Вясёлка", "Буся" і "Бярозка". Таму мы раім іх выпісваць усім бацькам у краіне, якія зацікаўлены ў выхаванні дзяцей з роднай мовай. Разам з выдавецтвам "Адукацыя і выхаванне" мы намецілі выдаць сто кніжак "Вясёлкі". На часопіс працујуць два дзясяткі мастакоў, пачынаючы ад Сяргея Волкава.

- Уладзімір Сцяпанавіч, родная мова перадалася Вам ад бацькоў ці настаўнікаў?

- Наша школа была беларуская, вясковая. Як хороша было вывучаць алгебру і геаметрию,

фізіку па-беларуску! Не ладзілася ў мене толькі з рускай мовай. Важыму і напішу дыктоўку па-нашаму, па шоўкаўскум!

Шоўкавічы - маленькая вёсачка ў Рэчыцкім раёне Гомельскай вобласці, кругом лясы і балоты. У дзіцячестве я ведаў, дзе жыве кулік, якое ў птушак пер'е і ў каго ёсць рабочінне на яйках. Наш свет быў там, дзе поўзаюць жучкі і лётаюць стракозы, усе было натуральным і цікавым.

Нядыўна я напісаў апавяданне "Сем цудаў маёй вёскі", і хлопчык на вечарыне чытаў яго. Першы цуд - людзі! Пра кожнага можна напісаць калі не кнігу, то нарыс. Другі цуд - буслянка каля дуба над сажалкай. Буслянаты гадаваліся разам з намі. Яшчэ адзін цуд - наша шоўкаўская дуброва, памерам у 30 гектараў. Яна пачыналася з нашага агарода. Рачулка, якая выцякае з нашых мясцін, праз Сведзь, Бярэзіну і Дняпро аказалася злучанай з Чорным морам! Таксама цуд!

Так шчасліва атрымалася, што хаця ў мене не было свайго дзяцінства, я ўсё свае жыццё прысвяціў дзесяцям.

Калі пачыналася вайна, мне быў адзін год і адзін месяц. Партызанскі разведчык улячеў у вёску на кані і загадаў: "Ратуйцеся, ідзі карні атрад!" Мама загарнула мене ў посцілку, а астатнім загадала: "Чапляйцеся за мене і пабеглі!" Бацька зняў абраз і ўзяў з печы чыгуночку бульбы, ухапіў даёнку, каб падаіць карову, якая недзе пасвіцца, і накарміць увечары дзяцей. Усё астатнія кінулі. Шоўкавічы згарэлі да тла. Мы жылі ў лесе ў зямлянках, куранях ўсю восень, зіму, і толькі вясной вярнуліся на папялішча. Я плачала, але мне было не шкода ні хаты, ні хлява, але было нашымі выхавальнікамі і педагогамі.

- Узгадайце, калі ласка, як Вы началі пісаць апавяданні для дзесяці. "Рыгоркавы прыгоды", "Марынчына казка" - пра каго яны?

- Калі нарадзіўся наш сын Ігар, я вёў дзённік. Аднойчы да мене прыехаў Паўлюк Прануза. - Валодзя, трэба аформіць тэксты ў апавяданні, - парыў ён. Я напісаў апавяданні "Рыгоркавы прыгоды" і аднёс их Васілю Вітку. Яны былі надрукаваны і пасля выйшлі асбінай кніжкай. А праз шмат гадоў мой сын Ігар, архітэктар, аформіў мно кніжачку "Залаты домік".

Марынка - мая дачка. Сын і дачка былі першымі чытачамі, а потым я пісаў і для ўнукі. Кніжка "Антонік-понік" была прысвечана ўнуку. Сем гадоў я пісаў лісты ўнуку ад моманту, як ён нарадзіўся, і да таго, як пайшоў у школу. У іх - выраз любові і пажаданні ад усіх пакаленняў Ліпскіх, каб ён быў чалавекам! З лістоў атрымалася

кнішка "Сонца над галавой". Потым почалі стварацца казкі. Па маіх казках і аповесцях быў паастаўлены спякітакль у Тэатры музычнай камедыі "Прыгоды ў замку Алфавіт". Змей - хапун скраў некалькі літар алфавіту. Карапала-Лянона перашкодзіла дзесяцям хадзіць у школу. Але, урэшце, літары знайшліся, і прыгоды скончыліся добра.

За мінулы год я выступаў 70 разоў у розных гарадах, у школах, бібліятэках. Я адчуў, што не хапае душэўнай кніжкі пра нашу Радзіму. Такія кніжкі павінны быць у кожнай сям'і, дзе ёсць дзесяці, і ў школе. Зямелька наша працітана слязамі, потам, крываю. А мы выжылі, жывём і будзем жыць! Апошняя кніга "Мая Беларусь", выдадзеная ў выдавецтве "Адукацыя і выхаванне" ў супрацоўніцтве з маставаком Віталём Дударэнкам у 2018 годзе - подых майі душы. Яна складзена з кароткіх тэкстаў у прозе:

"Мая Беларусь! Бачу цябе на Купалі. Адчувае цябе ў сваёй малой радзіме. Шукаю ў гаю чарнінай расе. Грэюся твой падзоркамі ночы. Давай, дружка, узірацца ў нашу айчынную папараць-кветку ў любёнымі вачыма, натхнёнымі сэрцам, адкрытай насцежай душой, як гэта робяць паэты і рамантыкі, закаханыя і акрыленыя людзі. І тады адчуеш, што жывеш у зямным раі, дыхаеш водарам Айчыны, за якую палегла не адно пакаленне тваих продкаў..."

Гутарыла Эла Дзвінская,
фота аўтара.
1. Уладзімір Ліпскі ля выставы яго твораў.
2. Часопіс і кніга.

150 гадоў з
дня
нараджэння
Адама
Гурыновіча

Адам Гіляры Каліставіч Гурыновіч (25 студзеня 1869, Кавалькі, Вілейскі павет, Віленская губерня, цяпер Мядзельскі раён, Менская вобласць - 2 лютага 1944, фальварак Крыстынопаль, Свянцянскага павета, Віленская губерня, цяпер Вілейскі раён, Менская вобласць) - беларускі паэт, фальклорыст, рэвалюцыянер.

Род Гурыновічаў вядомы з XV стагоддзя (герб "Праўдзіц"). Далёкія працікі А. Гурыновіча - па бацькавай лініі - былі выхадцамі з Арабіі, татарамі-мусульманамі і мелі прозвішча Гурын. Маці паходзіла з гетманскага рода Сяняўскіх.

Рана асірацеў (бацька памэр, калі яму было сем гадоў). У 1879-1887 вучыўся ў Віленскім рэальным вучылішчы. Разам з братамі і сёстрамі жыў на Пірамонцкім завулку ў Вільні. У 1887-1893 у Пецярбургскім тэхнагічным інстытуце. Праз хваробу вучоба перапынялася, бо ў снежні 1887 ён захварэў на тыф і знаходзіўся ў Аляксандраўскай гардской бальніцы. Увесні 1888 пачаў заняткі зноў з першага курса.

Праводзіў фальклёрана-этнаграфічныя зборы. У 1890 пераслаў свае запісы Яну Карловічу ў Варшаву; былі выдадзены ў 1893 у Кракаве. Пэўны час узначальваў створаны ў 1889 нелегальны "Гурток моладзі польска-літоўска-беларускай і маларасійскай".

Арыштаваны 16 чэрвеня 1893 у Вільні, дзе маніўся спаткацца з Станіславам Пяткевіч, дастаўлены ў Санкт-Пецярбург. Адседзеві некалькі дзён ў дому папярэдняга зняволеня, затым прасядзеў з паўгоду ў Петрапаўлаўскай цвердзі. З прычыны хваробы адпраўлены пад нагляд паліцыі ў бацькоўскі фальварак Крыстынопаль, дзе памэр ад чорнай воспы. Упершыню яго творы апублікаваў Браніслаў Тарашкевіч (з уступным артыкулам) у 1921 у газете "Беларускі звон".

У пазнейшым быў паслядоўнікам Францішка Багушэвіча. Асноўная частка творчасці паэта - беларускія вершы.

Вікіпедыя.

Такі ён, Багрымаў Крашын

Презентацыя кнігі былога старшыні Баранавіцкага ТБМ, краязнаўца, гісторыка, дырэктора Цешаўлянскай сярэдняй школы Васіля Дубейкі, якая атрымала назыву "Багрымаў Крашын", адбылася 19 студзеня ў крашынскім Доме культуры. У імпрэзе ўзялі ўдзел як мясцовыя жыхары, так і сябры і калегі Васіля Дубейкі з райцэнтра і іншых населеных пунктаў Баранавіцкага раёна.

го часу. Але... Прыдатны час на-
дыходзіць не заўсёды і не для ўсіх.
Таму, не дачакаўшыся фінансавай
дапамогі ад патэнцыйных фундато-
раў, Васіль Міхайлавіч, парашу-
шыся з жонкай Ірынай, якая, да-
рэчы, таксама выдала ўжо не адну
кнігу на гістарычную тэматыку,
вырашыў "даць дарогу" сваім
зборнікам за ўласныя гроши. Як
гаворыць ён сам, рзыкнуў не
дзеля таго, каб "наварыща", а

Гэта ўжо другая кніга Васіля Міхайлавіча, якая пабачыла свет за апошнія месяцы. Зусім ня-
даўна Васіль Дубейка прадставіў на суд чытачоў яшчэ адну сваю кніжку "На беразе Мышанкі",
назва якой гаворыць сама за сябе.
Чаму Крашын, не Крошын (назва
адміністрацыйнай адзінкі)? Аўтар
тлумачыць гэта тым, што мясцо-
вия жыхары менавіта так называлі раней сваю вёску. Больш таго, на картах 19 стагоддзя афіцэр Гене-
лальнага штаба, якія мелі шчыль-
ныя стасункі з тутэйшымі людзьмі,
менавіта так пазначылі яе назыву.

Падчас сустэречы Васіль Дубейка расказаў пра змест новай кнігі, азнаёміў прысутных з яе раз-
дзеламі і ўвогуле расказаў слуха-
чам пра гісторыю нашага краю,
якую ён вывучае ўжо больш за
тыцьця год, прыехаўшы на пра-
цу ў наш раён пасля заканчэння ўніверсітета. Дарэчы, і кнігі гэтыя
былі напісаныя прыкладна двац-
ццаць год таму і праста чакалі свай-

проста, каб, выдаўшы і рэаліза-
ваўшы першую кніжку, за атры-
маныя гроши выдаць наступную... Адразу скажам, што кнігі гісторыка Дубейкі разлятаюцца, і ў яго ёсьць усе шансы выпусціць і наступную - пра паходжанне на-
звы населеных пунктаў нашага раёна, рэлігійна жыццё ў Баранавіцкім краі, пра Міцкевіцкія мясціны... Презентацыя ў Крошыне і аўтограф-сесія паказалі, што ў Васіля Міхайлавіча ёсьць усе шансы рэалізаваць задуманае.

Напрыканцы мерапрыемства Васіль Дубейка адказаў на пытанні прысутных, пасля чаго госці паглядзелі відэафільм пра мястечка пад песні пра Крошын у выкананні народнага ансамбля песні "Крушына", а для ахвочых была праведзена экспкурсія па Доме культуры і музее ў ім.

Вольга Іванчык,
сябра рады Баранавіцкай
арганізацыі ТБМ.

Да 155-годдзя паўстання 1863 г.
Апалонія з Далеўскіх Серакоўская

Успаміны

(Працяг. Пачатак у папяр. нумарах.)

Князь Ірэні не меў дружбы са шляхтай, не імкнуўся да папулярнасці. Шляхта не раз чаплялася да яго і псовала работу. Быў патрыётам - умеў ашчаслівіць люд, быў для яго добрым кіраўніком і апекуном, меў абазначаную мету жыцця і дасягнуў той мэты.

Восенню 1862 года склікалі вялікі з'езд у Вільні з усіх губерняў. Прыбылі: з Гарадзенскай Станіслаў Солтан, Юзаф Замойскі і марш[алак] Старэнскі (Стажэнскі). З Менскай: Ельскі, Магільніцкі і марш[алак] Лапа. З Магілёўскай: Ігнацы Брастоўскі (Бжастоўскі). Акушка і марш[алак] князь Стэфан Любамірскі. З Ковенскай: Жылінскі, марш[алак] Мядэцьша, Коньча і інш. З Віленскай: Лапацінскі, Вагнер, Ромер, Рудаміна. Тызенгаўз і марш[алак] Дамейка. Дамейка старшынствуе.

На тым з'ездзе былі прадстаўлены два мемарыялы.

1) Старэнскага (Стажэнскага), які дамагаўся шанавання нацыі пры разумным довадзе немагчымасці выкаранення палякаў.

2) Адрэдагаваны Крыўіцкім і прадстаўлены Дамейкам з просьбай пра ўніверсітэт. (Францішак быў за другі, бо не верыў у выніковасць першага, а ўніверсітэт быў пільна патрэбны).

На тым з'ездзе па жаданні ўсёй Літвы выбіраюць пастаянны камітэт у Вільні з наступных чальцоў: Францішак Далеўскі, Аляксандр Аскерка, Антоні Яленскі, Ігнацы Лапацінскі, Аскар Вагнер і дэлегаваныя з губерній з боку шляхты: Старэнскі (Стажэнскі), Зыберг-Плятар і Якуб Гейштар з Ковенскай [губ.], апрача тых яшчэ з кожнай губерні ад младзі па адным негаспадары (якія не мелі нерухомай маёрасці).

На тым з'ездзе зацвердзілі яшчэ пры адсутнасці Крэдытнага і Земляробчага т[аварыстваў], адкінутых урадам, прымяніць да земляробчых гаспадарак сістэму колау і колкаў. Збірацца, раіца, заводзіць супольныя машыны, арганізоўваць выставы і да т.п. При ўвядзенні гэтай сістэмы завя-
зваліся больш цесныя стасункі і пашыраліся прынцыпы і думкі.

Дамейка падпісвае ўставу.³²³

У лістападзе таго ж года скліканы гэты з'езд дэлегатаў.³²⁴ Дамейка адмовіўся прысутнічаць. Супраціўлецца падпісанню ўверасні ўхвалы з тым зместам. Згадка толькі на з'езд шляхты

³²³ Устава Земскага крэдытнага Таварыства для Літоўскіх губерняў канчатковая была ўхвалена на з'ездзе землеўладальнікаў (ІХ. 1861) і перададзена губернскім уладам для атрымання згоды Пецярбурга.

³²⁴ На з'ездзе землеўладальнікаў у XI. 1862 г. была агаворана справа адрасу да імператара з просьбай аб злучэнні Каралеўства Польскага і заходніх губерній. Аднак да адабрэння тэксту шляхтай Віленскай і Ковенской губерняў справа не дайшла.

³²⁵ Памылка, гаворка пра Віктара Старэнскага (Стажэнскага).

і прысутнасць Францішака Далеўскага. Што да іншых, даводзіць, што іхнія прыбыццё надало б з'езду канспірацыйны выгляд.

Сабраныя абураныя на Дамейку, абраюць на яго месца Гячэвіча (вялікіх здольнасцяў). На tym з'ездзе пастановілі выслать дэлегацію на з'езд у Варшаву для прыняцця супольнай праграмы для ўсіх тэрыторый, забраных Маскоўскаю, пры ўздзеле дэлегатаў з Галіці і з Вялікапольшчы.

3 Літвы - Зыберг-Плятар і Станіслаў Старынскі (Стажэнскі)³²⁵

3 Вялікапольшчы - Гутры і Качароўскі.

3 Русі - Баранецкі і Міхал Солтан.

3 Каралеўства - Крыжтапорскі і Суфчынскі.

3 Галіці ніхто не прыехаў
Паседжанне адбылося ў Варшаве ў Кроненберга. Рэальны Нацыянальны ўрад не быў рэпрэзентаваны. Прадстаўнікамі Белай партыі былі: Леапольд Кроненберг, Людвік Горскі і князь Тадэвуш Любамірскі. Побач з Кроненбергам засядалі Гарадзенскі і Юльян Пашкевіч.

Пасля стварэння Цэнтральнага Літоўскага камітэта ў Вільні ў павялічанай колькасці чальцоў, якія рэпрэзентавалі адзінства Краю, паседжанні адбываліся супольна з дэлегатамі ў колькасці вясімнаццаці чалавек у Яленскага, якія меў адпаведна абшырнае памяшканне ва ўласным доме, а затым найбяспечней і больш аба-
соблена - у Аскеркі, а найчасцей - у Далеўскага, толькі ўчацвярых: Далеўскі, Яленскі, Аскерка і Лапацінскі. Эта група, якая складалася з некалькіх чалавек, мела амаль заўсёды большасць галасу за сабой. Збіраліся малым лікам, каб пазбегнуць доўгіх, а часта бясплодных дыскусій. Працавалі ўзмоцнена, згодна з поўнай свядомасцю, чаго хочуць і куды імкнутьца.

Якуб Гейштар спачатку браў удзел як дэлегат Ковенскай губерні, пазней як чалец Камітэта, не бываў амаль ніколі выкліканым на тыя дэятальныя нарады (перашкаджаў у працы). Верылі ў яго добрыя намеры і любоў да краю, але не ўмёў забыць пра сваё "я", пабайваліся яго шматмоўнасці, інтрыгавасці, жадання быць бачным, чутым, каб ім захапляліся. Шляхта з яго павета любіла яго за слова адкрытыя, ганарыстыя, хаты часам грубыя і не канкрэтныя. Не абражаліся. Нікому гэта не магло шокдзіць. Сказаныя ў коле сваіх

шляхты, з якой зналіся, раслі. Але іншая ўжо была рэч у часы такіх га-
рачыя, калі адно слова, сказанае чалавекам, стаяўшага ў шэрэзе людзей, якія кіравалі справамі Краю, слова тое магло стацца целам і прынесці Краю невымерную шкоду.

Гейштар прывык, што ў сваім павеце яго лічылі за асобы выбітную, калі яго лёс паставіў у іншыя акаличнасці і побач з іншымі людзьмі для супольнай працы не мог пагадзіцца з іх больш высокім становішчам і большым прызнаннем агулу для іншых, чым для яго. Балела яму гэта, раздражняла. І не раз спрададжаны ніzkімі пачуццямі зайдзрасці і пыхлівасці стараўся, калі не панізіць, ачарніць, то прынаміс замаўчыць іхнія заслугі, а сябе высунуць.

Пішу пра тое, бо здарылася мне і чуць яго прамаўляўшага і чытаць тое, што пісаў крыўднымі словамі пра людзей высакародных і заслужаных, таму толькі, што мелі абыякавы погляд на яго. Пыха і жаданне адигрываць першую ролю былі няраз нагодай з яго боку для фальшивага кроку.

Першы раз праявілася гэта на з'ездзе дэлегатаў з усяго Краю ў Варшаве. Гейштар хацеў быць дэлегаваным, але большасцю галасу выбралі двух вышэй названных, з якімі ні ў якім разе не мог ехаць з-за сялянскай справы, якая кікала яго ў Коўно. Аднак пасля залатвення свайго абавязку паспяшаўся ў Варшаву пад відам выдання твораў Сыракомлі на карысць сірот.

Прыбыў пасля першага паседжання. Цісніў на Старынскага (Стажэнскага) і на Плятара, каб уступіці яму свой голас, гарантуючы, што ні адным словам не выйдзе з выказанай у Вільні праграмы. У гэты час Літва паведаміла Каралеўству, што ў выпадку паўстання не зможа ў ім узяць удзел. З нагоды немагчымасці дастатковай падрыхтоўкі, бо для з'яднання людзей для ўздзела патрабуеца праца цэлых гадоў. Дэлегаты мелі выказаць Каралеўству, што сілы на Літве меншыя, чым можа здавацца, як з погляду на людзей, так і на гроши, што жаўнера можна выставіць найвышай з інтэлігенцыі, з класа рамеснікаў і з дваровай службы; выказаць яшчэ пра поўную адсутнасць зброі і вялікую цяжкасць яе дастаўкі; што паўстанне можна выклікаць толькі ў чатырох цэнтральных губерніях, дзе народ найпраўдападобней застанецца абыякавым, што да далейших, дзе мова і вера розныя, спробы выкліку паўстання могуць даць грэзныя вынікі. Адным словам абавязкам дэлегатаў было выказаць рэальны стан Літвы. Апрача проблемы паўстання ўлажыць сумесную праграму дзеянісці для ўсіх частак Польшчы і выбраць адно выданне для кіраўніцтва грамадскай думкай Краю.

(Працяг у наст. нумары.)

1 студзеня. Насельніцтва Зямлі налічвае каля 7,5 мільярда чалавек.

Знешні доўг Беларусі 15,8 млрд. долараў. Золатавалютныя рэзервы Беларусі 7,3 мільярда долараў.

Базавая величыня для разліку фінансаў у Беларусі устаноўлена 24,5 рубля.

1 - 2 студзеня. Даждлівае надвор'е, без снегу.

3 студзеня. У Светлагорску трох хлопчыкаў (ім 3 і 4 гады) уцяклі з дзіцячага сада. Знайшлі іх у прыгарадным цягніку. Дырэктор дзіцячага сада і выхавальніцу звольнілі з работы.

4 студзеня. Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка прысудзіў 5 прэмій "За духоўнае адраджэнне" і 10 спецыяльных прэмій дзеячам культуры і мастацтва па выніках 2017 года. Прэміі "За духоўнае адраджэнне" прысуджаны наступным арганізацыям, калектывам і асобам: ГА "Беларускі саюз жанчын" за плённую работу па ўмацаванні інстытута сям'і, ахове мацярынства і дзяцінства, актыўную добрачынную дзейнасць; калектыву Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі за работу па факсімільным узнаўленні і папулярызацыі кніжнай спадчыны Францішка Скарыны; калектыву Рэспубліканскага навукова-практычнага цэнтра анкалогіі і медыцынскай радыялогіі імя М.М. Аляксандрава ўдастоены прэміі за значны ўклад ва ўмацаванне ідэй чалавекабудства, добрачыннасці і міласэрнасці.

Сярод лаўрэатаў таксама: пратоіерэй Віктар Перагудаў, настаяцель прыхода храма працападбайнай Ефрасінні Полацкай у Івянцы Валожынскага раёна Менскай вобласці, за заслугі па арганізацыі сацыяльнай дапамогі дзесяцям-інвалідам і іншым катэгорыямі грамадзян; муфты мусульманскага рэлігійнага аўяднання ў Рэспубліцы Беларусь Абу-Бекір Шабановіч ўдастоеены прэміі за значны асабісты ўкладу захаванне духоўных каштоўнасцей і традыцый мусульман Беларусі. Прэміі ўручачаў сам Прэзідэнт у Палацы Рэспублікі 9 студзеня.

5 студзеня. У Менску ідзе даждж. Тэмпература паветра + 4 градусы цяпла.

7 студзеня. У Менску як вясной тэмпература паветра каля 0 градусаў. Снегу зусім няма.

1-10 студзеня. Дзённая тэмпература падымалася да +8 градусаў цяпла.

9 студзеня. У Палацы Рэспублікі Прэзідэнт А. Лукашэнка ўручыў прэміі "За духоўнае адраджэнне" і спецыяльную прэмію дзеячам культуры і мастацтва па выніках 2017 года.

19 студзеня. У Менску, у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі, адбыўся III з'езд грамадскага аўяднання "Белая Русь". Старшынём аўяднання выбраны Генадзь Браніслававіч Давыдзька.

22 студзеня. Памёр пісьменнік Васіль Якавенка, які незадоўга перад смерцю звярнуўся ў суд на пісьменніка Мікалая Чаргінца за знявану яго як асобы і яго рамана.

24 студзеня. У Беларусі

3 падзей 2018 года

заблакаваны незалежны сайт навін "Хартыя-97".

25 студзеня. Дэкрэтам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь №1 у новай рэдакцыі перавыдаўлены Дэкрэт Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 2 красавіка 2015 г. № 3 "О предупреждении социального иждивенчества" ("Декрет о тунеядстве"). Адменены дэкрэт № 3 аб грашовым зборы з "дармадаў" і заменены платай за сацыяльныя паслугі.

2 лютага. Памёр Георгій Васільевіч Штыхаў, вядомы археолаг, доктар гістарычных навук.

6 лютага. Адпраўлены ў адстаўку Павел Якубовіч з пасады галоўнага рэдактара "Беларусь сёня". На гэтую пасаду прызначаны Дзмітрый Аляксандравіч Жук, які нарадзіўся 7 ліпеня 1970 года ў вёсцы Леткаўшчына Слуцкага раёна Менскай вобласці.

6 лютага. Адпраўлены ў адстаўку старшыня Беларускай тэлерадыёкампаніі Генадзь Браніслававіч Давыдзька. Пасаду старшыні Беларускай тэлерадыёкампаніі заняў Іван Міхайлавіч Эйсмант.

18 лютага. Выбары ў мясцовую Саветы. Выбіраліся дэпутаты ў сельскія, раённыя, гарадскія і абласцныя Саветы.

3 20 лютага ў Беларусі стала сапраўдная зіма з начнымі марозамі да 20 і болей градусаў. Яна стаяла да 8 сакавіка.

9-25 лютага. XXIII зімовыя Алімпійскія гульні адбыліся ў Пхёнчхане (Рэспубліка Карэя). У выніковым медальным заліку Алімпіяды-2018 у Пхёнчхане Беларусь заняла 15-е месца з 92 краін. У актыве беларускіх спартсменаў два залатыя і адзін сярэбраны медалі. Узнагароды вышэйшай пробы заваявалі фрыстайлістка Ганна Гуськова ў лыжнай акрабатыцы і біятланісткі Надзея Скардзіна, Ірына Крыўко, Дзінара Алімбекава і Дар'я Домрачава ў эстафеце, серабро - Дар'я Домрачава ў мастерце. Пасля трох узнагарод Пхёнчхана-2018 у актыве зборнай Рэспублікі Беларусь стала 18 медалёў зімовых Алімпійскіх гульняў: 8 залатых, 5 сярэбранных, 5 бронзавых.

27 лютага. Суд Заводскага раёна Менска пазбавіў волі былога дырэктара Менскага заапарка Юрыя Рабава на 7 гадоў і яго жонку Эллю Рабаву (былога начальніка заатхнічнага аддзела заапарка) на 4 гады за незаконны продаж жывёл з цырка шляхам махляўства. Апрача таго ім адпаведна прысуджаны штраф 8578 рублёў (350 базавых велічынь) і 7350 рублёў.

3 27 на 28 лютага. Самая халодная зімоваяnoch гэтага года была ў Клічаве - 30 градусаў марозу.

1 сакавіка. Менскія гарадскія ўлады далі дазвол усталяваць мемарыяльную дошку на вуліцы

Валадарскага, 9, дзе была авшанчаная незалежнасць Беларускай Народнай Рэспублікі.

2 сакавіка. На краудфандинг-плоцоўцы "Талака" неабходны для вырабу новай дошкі 6000 рублёў сабралі трохі больш як за 3 гадзіны. Кіраваў гэтай акцыяй Глеб Лабадзенка. Да свята была падрыхтавана памятная дошка, якую хацелі павесіць на тым будынку, але дазвол на яе устаноўку Менскі гарыканкам не даў. Такім чынам, яна не павешана да гэтага часу. Дарэчы, не павешана і памятная дошка, якая была падрыхтавана скульптарам Алесем Шатэрнікам да 75-х угодкаў БНР. Такім чынам, дзве памятныя дошкі ў гонар БНР чакаюць дазволу ўладаў на іх устаноўку.

2 сакавіка. У Менску памерла Валянціна Пятроўна Лемцюгова, доктар філалагічных наукаў. Пражыла 83 гады.

4 сакавіка. У г. Солсберы (Вялікабрытанія) былі атручаны нервова-паралітычным рэчывам "Навічок" былы палкоўнік ГРУ РФ выведнік Сяргей Скрыпаль і яго дачка Юля, а таксама паліцэйскі, які праводзіў даследванне. Ахвяраў у бальніцы сумелі выратаваць. Адбыўся дыпламатычны скандал. З Вялікабрытаніі былі высланы 23 расійскія дыпламаты. Іх прыкладу паследавалі іншыя заходнія дзяржавы. Расія выслала са сваёй дзяржавы адпаведную колькасць замежным дыпламатаў.

6 сакавіка. У Менску А. Лукашэнка адкрыў Цэнтр мастацкай гімнастыкі. Яго пабудавалі за 1 год на гроши Менскага гарадскога выканкама (кошт яго 27 млн. долараў).

9-18 сакавіка. У Пхёнчхане (Рэспубліка Карэя) адбыліся XII зімнія Параалімпійскія гульні. Беларуская каманда (15 атлетаў) заваявала 12 узнагарод (4 залатыя, 4 сярэбранныя і 4 бронзавыя медалі). Па колькасці медалёў заняла 8-е месца.

12 сакавіка. Прэзідэнт А. Лукашэнка даручыў міністру абароны Андрэю Раўкову прызываць у армію дзве тысячы ваеннаабавязаных для ваенных вучэнняў.

13 сакавіка. У парку Янкі Купалы ў Менску ўстанавілі памятны знак (memoriaльную) дошку

ў гонар братоў Івана і Антона Луцкевічаў на месцы, дзе ў пачатку XX ст. стаяў іх дом. Аўтары памятнага знака - заслужаны архітэктар Рэспублікі Беларусь, прафесар міжнароднай акадэміі архітэктуры Юрыя Градаў і скульптар сябтар Беларускага саюза мастакоў Канстанцін Селіханай. Помнік адкрывала стрыечная пляменніца Луцкевічаў, Маргарыта Сяргееўна Пярова.

15 сакавіка. У Менскім гарыканкаме зарэгістравана прыватная ўстанова адукациі "Універсітэт імі Ніла Гілевіча", які будзе працаўваць з 2019 года на беларускай мове.

Сымон Барыс

У Берасці ў гэты дзень была рэкордная тэмпература +22,1 градуса.

14 красавіка. Под раніцу войскі ЗША, Вялікабрытаніі і Францыі абстралялі ракетамі і бамблі самалётамі лабараторны цэнтр і склады хімічнай зброі ў Сірыі - гэта помста за прымянец хімічных снарадаў сірыйцамі па горадзе паўстанцаў 7 красавіка.

15 красавіка. У Менску паветра днём нагрэлася да +20,9 градусаў. Гэта тэмпературны рэкорд на гэты дзень для сталіцы (у 1961 г. было 19,8 градусы цяпла).

18-19 красавіка. Афіцыйны віз Прэзідэнта А. Лукашэнкі ў Малдову.

19 красавіка. У Малдове на беларускім трактары "Беларусь" Ігар Дадон (прэзідэнт Малдовы) і А. Лукашэнка засяялі поле пшаніцы і поле кукурузы. А. Лукашэнка падарыў Малдове 5 трактараў "Беларусь" і 2 грузавікі МАЗ. Ігар Дадон у сваю чаргу падарыў А. Лукашэнку некалькі бочак мёду, віна і гарэлкі.

19 красавіка. Еўрапарламент прыняў рэзалюцыю аб становішчы ў Беларусі, са сродкамі інфармацыі і палітычнымі зняволенымі.

21 красавіка, субота. Моцны вецер (27 м/сек) нанёс вялікую шкоду будынкам і лініям электраперадач. Былі нават пажары. На дарозе каля Берасця буран перакуپіў легкавы аўтамабіль.

23 красавіка. У Ераване (Арменія) на 11-ы дзень дэманстрацыі і забастовак прэм'ер-міністр Серж Азатавіч Саргсян адмовіўся ад пасады, бо да дэманстрантаў далучыліся і салдаты. Мірным шляхам улада перайшла да паўстанцаў.

24 красавіка. Выступленне Прэзідэнта А. Лукашэнкі ў Нацыянальным сходзе Рэспублікі Беларусь "Зварот Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь А. Лукашэнкі да беларускага народа і да Нацыянальнай сходу Рэспублікі Беларусь".

26 красавіка. У Менску прайшоў традыцыйны "Чарнобыльскі шлях" (ад кінатэатра "Кастрычнік" да чарнобыльскай капліцы ў Парку дружбы народоў, на вул. Карагастяна). Там каля капліцы незалежныя назіральнікі напілчылі 430 удзельнікаў акцыі. Больш людзей звычайна збіраеца каля кінатэатра. У гэты парк шмат хто не хоча ісці, а таму ідуць па дарозе туды, некаторыя паварачаюць дамоў.

У гэты дзень у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адкрылася міжнародная выставка "Буквары народаў свету". На ёй паказаны 1400 буквароў на 587 мовах. Першы наш буквар быў надрукаваны ў ВКЛ, у Еўі, у 1618 годзе. Выставка будзе адкрыта да верасня гэтага года.

27 красавіка. У в. Пханмунджом (у дэмілітарызаванай зоне на дзяржаўнай мяжы) адбыліся перамовы прэзідэнта Карэйскай НДР Кім Чэн Іна і прэзідэнта Рэспублікі Карэя Мун Чжэ Іна.

30 красавіка. У Ваўкаўскім раёне быў град памерам 4 - 5 см.

(Працяг у наст. нумары.)

Не ад Эзопа, а ад Язэпа

Сказаць, што на цябе ўскладзены чыста функцыі вартаўніка ў дадзеным выпадку не выпадае. Тут маецца некалькі азёраў, дзе дазваляеца лоўля рыбы. Некалькі домікаў адпачынку, лазня і іншыя адпаведныя аб'екты. Побач выміраючая вёска і векавы лес. На вартаўніка ўскладзены аваўязкі браць ад рыбакоў аплату і назіраць, каб яны не парушалі правілы лоўлі. Прадстаўляць наведальнікам домікі, рыхтаваць для іх лазню і шмат чаго іншага. Тут адпачываюць беларусы, каму не выпала паехаць на Канары ці Сяшэлі. Адпачываша дзень, другі, але адцягваюцца напоўніцу і прыяджаюць сюды зноў. Тут можна пабачыць такія прыгоды адпачыванцаў, што запамінаеца назаўжды.

Мосціку арэнду

Неяк сярод тыдня на базу завіталі пара. Яму і ёй пад трыццяць. Бачна, што не муж і жонка. Замаўляюць домік на чатыры гадзіны. Спякотны летні дзень. Паўшлі прагуляцца па тэрыторыі. Яна села на масток і апусціла ногі ў ваду. Ён побач. Не прайшло і нехкалькі хвілан, як яны зніклі з дала. Глянуў і бінокль, і... усё стала зразумелым. Праз чатыры гадзіны так і не наведаўшыся ў домік адпачыванцы ад'яджаюць. Раз-

Адпачынак па-беларуску

3 запісак вартаўніка базы адпачынку

вітваемся, на тварах неймавернае задавальненне, усмешкі, шчырыя слова падзякі. Адным слова, адпачылі як нельга лепш. На прыканцы я ім кажу: "Калі спадабалася, прыяджайце яшчэ. У нас за адпачынак на мосціку плаціць не трэба". Іх радасці ад такіх слоў не было мякі.

Лоўля рыбы па-дзятлаўску

Сутачная лоўля рыбы - справа сур'ённая. Аплата аплатаю. На азёрах рыбаловы таксама могуць адпачыць напоўніцу: развеці вогнішча, павячэрца-паснедаць, пасмажыць шашлыкі ці згатаваць юшку і адцягнуцца: выпіць уドсталь. Для многіх тое не толькі галоўнае, але гаранттыя паспяховай рыбнай лоўлі.

Неяк на выходныя завіталі на азёры кліенты з Гародні. На суседнім беразе уладкаўшася пастаніныя тры аматары лоўлі з Дзятлава. Загітавалі з сабою двух слонімцаў. Тыя прыехалі ўпершыню. Закінул вуды. Гарадзенцы дазіруюць піва з гарэлкай, слонімцы не п'юць, а дзятлаўцы адцягваюцца напоўніцу. Клёў - дробязь, не бо-

лей падўтары кілі карпа. Ды не часта. Дзятлаўчане закінулі вуды і прыніўшы дозу гарэлкі прости на беразе ўпалі ў спячку. Храп на ўсю ваколіцу. Гарадзенцы папераменілі на спяць. Слонімцы, нягледзячы што морыць сон і нач, працягваюць лавіць. Апоўначы адна з вудаў дзятлаўцаў агалошвае возера званком. Званок працяглы. Дзятлаўцы яго не чуюць. З суседняга боку вузера да калегаў-рыбакоў прыбягнуць слонімцы і гарадзенцы. Насілу дабудзіліся. Агульнымі намаганнямі вышыгнулі сямілаграмавага амура. Калегі пайшлі да сваіх вудаў, а дзятлаўцы супольна абмылі рыбака шчасці і... зноў спаць. Праз некаторы час зноў званок вуды. Сітуацыя паўтараецца з дакладнасцю адзін да аднаго. У гэтых раз дзятлавец з патугамі вышыгнуў дзесяцілаграмавага крапа.

На наступны дзень начнікі раз'ехаліся. Хоць слонімцы і гарадзенцы не мелі права скардзіцца на ўлоў, але ўсяроўна зайдзросцілі дзятлаўцам.

Праз тыдзень слонімцы прыехалі на азёры без дзятлаўцаў.

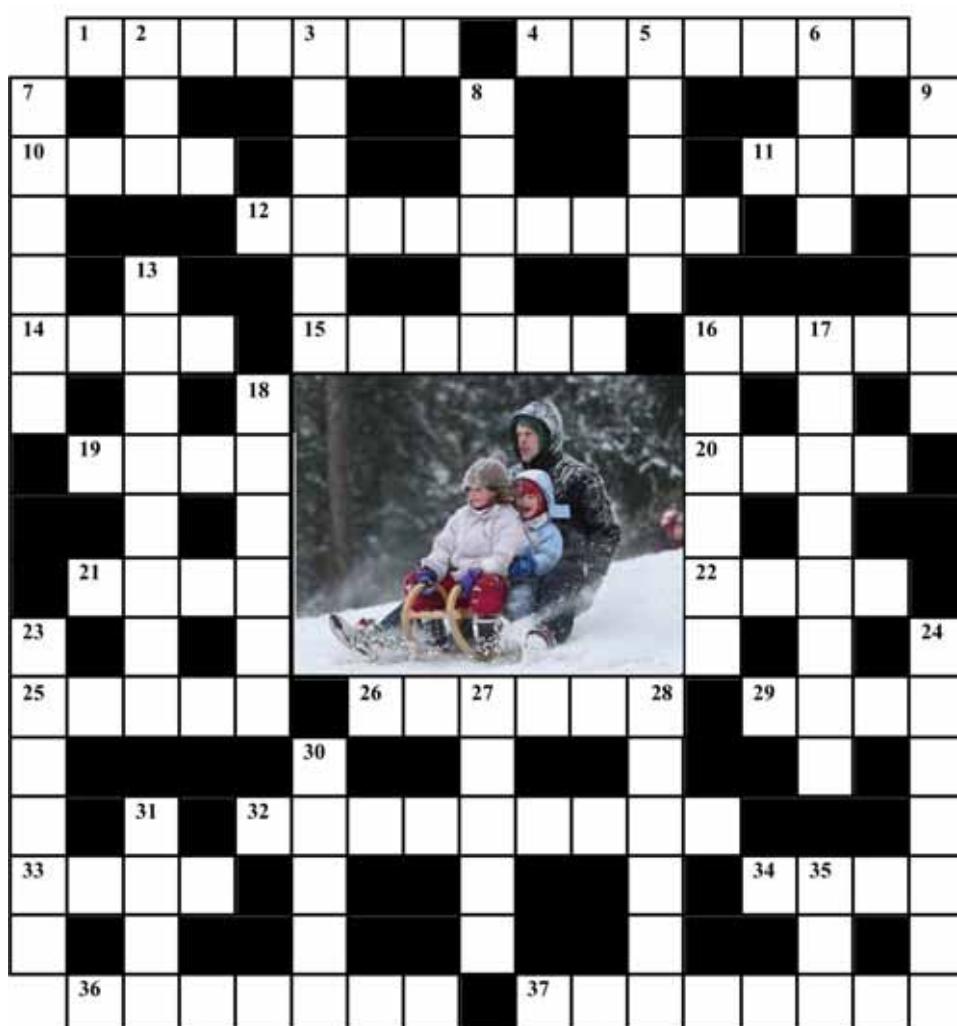
У сваіх паводзінах яны напаміналі калегаў па мінулай лоўлі, і, хоць вынік рыбалкі быў не благі, але не такі як ў мінулы раз у суседзяў. Пры развітанні адзін са слонімцаў зрабіў такую выснову: "Мала прыкупіці!".

Прапажа знайшлася пад лаўкой

Пачатак зімы. Наваколле прыцярушы снег. Замоўлены домік і лазня. Чарговы заезд. Добры дзесятак хлопцаў і дзяўчат прыйехалі з сутачным адпачынкам. Адцягваюцца, як кажуць, напоўніцу. Музыка такая, што сабакі не вылаязыць з будкаў. Крыкі, енкі ад якіх асыпаецца снег з дрэваў. Брамка выезду на замку. Апоўначы раптам усё сціхае. Уключаетца ўсё асвялення ля доміка. Чуць водадаль бліскаюць агенчыкі мабільных тэлефонаў. Неўзабаве да вартоўні падыходзіць дэлегацыя. Перапуджаны хлопец пачынае блытанае глумачэнне. Урэшце высвяляю, што ён з нявестаю парыўніці ў лазні. Яна выйшла з парылкі і знікла, пакуль ён прымаў душ. Боты ёсць, апратка ёсць, а чалавека няма. Пошукі прапажы безвыніко-

выя. Просіць дапамогі. Абышлі наваколле адлегласцю 50 метраў ад пабудоў. Наўкола чысты некрашні снег. Ля лазні і доміка адпачынку босьця сляды, як жаночыя так і мужчынскія. На маё запытанне, што тут адбывалася, адказ шчыры і прости: "Нагалясы адцягваліся па першым снезе". Зразумела, пасля лазні бегалі голыя і босьця. Аднак, справа сур'ённая. Падобнае здарэнне псуе рэпутацыю зоны адпачынку. Па той прычыне, што могуць распачацца разборкі - хто вінаваты? Я, як і адпачыванцы, даследаваў дасканала домік, лазню, нават клаузет - безвынікова. Ад адчно пайшоў у лазню і пачаў развешваць скарыстаныя прасціны для прасушкі. Дзвюх не хапае. Скрасі не маглі, бо не з'ехалі. Заўважаю з-пад лаўкі тырчицы белы ражок. Просціна. Вышыгнуў не больш як дзесяць сантиметраў і адразу пачуў рычанне ільва, якога пабудзілі пасля з'яданне антылопы ў саване: "Не турбуй..." Аб тым паведаміў заклапочанаму жаніху і прапанаў месца адпачынку пад лаўкой з нявестаю. Удзячнасці жаніху і кампаніі не было мякі. Узяўшы падушку і плед, пасля ўжывання шклянкі гарэлкі, ён пайшоў да няўесты ў лазню. Адпачынак прадоўжыўся яшчэ з большым размахам.

Язэп ПАЛУБЯТКА.

"Па зямлі шыбуе люты!"

На гарызанталі: 1. Так некалі на Беларусі называлі ў народзе месяц люты. 4. Звесткі аб чым - небудзь. 10. "Бы свавольны, грэзны цар, //Па зямлі шыбуе ...". 3. з верша Т. Дзям'янавай "Сёння - ух - які мароз!". 11. Была б сvinка, будзе ... і шчацинка (прык.). 12. Старожытнае свята, якое беларусы-католікі адзначалі 2 лютага, а беларусы - праваслаўныя - 15 лютага ("А ў нас сёння ..., ..., \Zima з летам стрэлася, стрэлася"). 13. Назва свечкі, якая вельмі шанавалася ў людзей; яе браў з сабой у поле на першую ворыву, вешалі ля ўвахода ў хлеў. 16. Студзяню - бацюхне - ..., лютому - мяцеліцы (прык.). 17. Люты багаты снегам, а ... - вадою (прык.). 18. Свята беларусаў - католікаў, якое адзначалася 6 лютага ("Па ... высаходніць кусты на плоце" (прык.). 23. Люты месяц не дае доўга спаць: трэба плюгі ладзіць, і ... папраўляць (прык.). 24. Як на Грамніцы (15 лютага) нап'еца ... вадзіцы, то на Юр'я наесца вол травіцы (прык.). 27. Халодны паўночны вецер. 28. Калі ... раніцай спявае, то зіма яшчэ не ўцякае (прык.). 30. Лютуй, люты, не лютуй, а на вясну ... не хмур (прык.). 31. Назва парламента ў некаторых дзяржавах. 35. Рэпутацыя, асабістая вядомасць.

Склад Лявон Целеш.

(прык.). 34. Зярністы снег, які ўтвараеца ў гарах. 36. Каштоўны камень, талісман лютага. 37. Вялікі прастор, шыр.

На вертыкали: 2. Руханне ў паветры. 3. То, што і наступленне. 5. На Трыфана (14 лютага) зорна - ... позняя (прык.). 6. Заклік да чаго-небудзь. 7. Тоўстыя бліны; іх на Уласце (24 лютага) падавала гаспадыня на сняданне, каб былі тлустыя цяляты. 8.... бушуюць - вясну чуюць (прык.). 9. Воўчая ... - у лес цягне (прык.). 13. Назва свечкі, якая вельмі шанавалася ў людзей; яе браў з сабой у поле на першую ворыву, вешалі ля ўвахода ў хлеў. 16. Студзяню - бацюхне - ..., лютому - мяцеліцы (прык.). 17. Люты багаты снегам, а ... - вадою (прык.). 18. Свята беларусаў - католікаў, якое адзначалася 6 лютага ("Па ... высаходніць кусты на плоце" (прык.). 23. Люты месяц не дае доўга спаць: трэба плюгі ладзіць, і ... папраўляць (прык.). 24. Як на Грамніцы (15 лютага) нап'еца ... вадзіцы, то на Юр'я наесца вол травіцы (прык.). 27. Халодны паўночны вецер. 28. Калі ... раніцай спявае, то зіма яшчэ не ўцякае (прык.). 30. Лютуй, люты, не лютуй, а на вясну ... не хмур (прык.). 31. Назва парламента ў некаторых дзяржавах. 35. Рэпутацыя, асабістая вядомасць.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі.

Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінскую, 23.

Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".

Газета падпісана да друку 28.01.2019 г. у 17.00. Замова № 7.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 1500 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 2,37 руб., 3 мес.- 7,11 руб.

Кошт у розниці: па дамоўленасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад

18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даўгіна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрасік Бабіч, Юлія Бажок,
Марыя Баравік, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар
Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслаў Суднік,
Павел Сіццко, Людвіка Таўгень, Алег Трусаў,
Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.
<http://nslowa.by/> <http://naszaslowa.by/>
<http://pawet.net/> <http://kamunikat.org/>
<http://tbm-mova.by/> <http://belkiosk.by/>